

Karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus ja eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on tagada Riigikogu uurimiskomisjonide tegevuse tulemuslikkus ning suurendada parlamentaarse kontrolli tõhusust, nähes ette kriminaalvastutus Riigikogu uurimiskomisjonile teadvalt valeütluse andmise eest.

Kehtiva õiguse kohaselt on karistatav muu hulgas kannatanu või tunnistaja poolt kriminaal-, väärteo-, tsiviilkohtu- või halduskohtumenetluses teadvalt vale ütluse andmine. Karistusseadustiku § 320 sellist vastutust Riigikogu uurimiskomisjonile antud ütlustele ei laienda.

Riigikogu uurimiskomisjon täidab parlamentaarse kontrolli ülesandeid ning võib uurida avalikku huvi pakkuva sündmuse asjaolusid. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on uurimiskomisjonil õigus kutsuda komisjoni ette isikuid ning nõuda oma ülesannete täitmiseks vajalikke andmeid ja dokumente. Komisjoni ette kutsutud isik on kohustatud ilmuma, andma selgitusi ning vastama komisjoni küsimustele.

Uurimiskomisjoni töö tulemuslikkus sõltub muu hulgas sellest, et komisjonile esitatav teave oleks tõene ja usaldusväärne. Teadlikult valeütluse andmine võib oluliselt kahjustada komisjoni võimalust tuvastada uuritava sündmuse asjaolusid ning seeläbi kahjustada Riigikogu põhiseadusliku parlamentaarse kontrolli ülesande täitmist.

Eelnõuga täiendatakse seetõttu karistusseadustikku uue §-ga 300³, millega nähakse ette vastutus Riigikogu uurimiskomisjonile teadvalt valeütluse andmise eest.

2. Eelnõu sisu

Eelnõu §-ga 1 täiendatakse karistusseadustikku §-ga 300³. järgmises sõnastuses:

„§ 300³. Teadvalt valeütluse andmine Riigikogu uurimiskomisjonile

Riigikogu uurimiskomisjoni ette kutsutud isiku poolt komisjonile teadvalt valeütluse andmise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.“

Uue süüteokoosseisu eesmärk on kaitsta Riigikogu uurimiskomisjoni tegevuse usaldusväärsust ja tagada komisjonile antava teabe tõepärasus.

Süüteokoosseisu objektiivse külje moodustab Riigikogu uurimiskomisjonile valeütluse andmine. Vastutus eeldab, et isik on andnud komisjonile ütluse, mis on objektiivselt vale.

Subjektiivse külje moodustab tahtlus. Karistatav on üksnes selline valeütluse andmine, mille puhul isik teab, et tema esitatud ütlus ei vasta tõele. Seega ei ole karistatav eksimus, ebatäpne mälestus, teadmatuse või muu olukord, kus isik ei tea, et tema antud ütlus on vale.

Koosseis on kavandatud tahtliku teona, mistõttu ei kaasne kriminaalvastutust pelgalt selle tõttu, et komisjonile antud teave osutub hiljem ebatäpseks või ebaõigeks.

Karistusena nähakse ette rahaline karistus või kuni kolmeaastane vangistus. Sanktsioon vastab KarS § 320 lõikes 1 valeütluse eest ettenähtud karistusele. Kehtiva KarS § 320 kohaselt karistatakse menetluses teadvalt valeütluse andmise eest rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

3. Eelnõu mõju

Eelnõu peamine mõju seisneb Riigikogu parlamentaarse kontrolli tõhususe suurendamises.

Riigikogu uurimiskomisjonid moodustatakse avalikku huvi pakkuvate sündmuste asjaolude uurimiseks. Uurimiskomisjoni ülesannete täitmiseks võib komisjon kutsuda enda ette isikuid ning nõuda vajalikke andmeid ja dokumente.

Teadvalt valeütluse kriminaliseerimine suurendab komisjonile antava teabe usaldusväärsust ning loob õigusliku vastutuse olukorraks, kus isik annab komisjonile tahtlikult ebaõigeid ütlusi.

Eelnõu mõju füüsilistele isikutele seisneb selles, et Riigikogu uurimiskomisjonile teadvalt valeütluse andmine võib edaspidi kaasa tuua kriminaalvastutuse. Vastutus ei laiene olukordadele, kus isik eksib või annab ebatäpse ütluse ilma teadmise ja tahtluseta, et ütlus on vale.

Eelnõul ei ole eeldatavalt olulist otsest mõju riigieelarve tuludele ega kuludele.

Eelnõu rakendamine võib üksikjuhtudel kaasa tuua täiendavaid kulusid õiguskaitseasutustele ja kohtutele juhul, kui Riigikogu uurimiskomisjonile teadvalt valeütluse andmise kohta alustatakse kriminaalmenetlus. Selliste menetluste arv ei ole eeldatavalt suur ning nende mõju riigieelarvele ei ole võimalik eraldi usaldusväärselt kvantifitseerida.

Samas ei kaasne eelnõuga uute riigiasutuste, ametikohtade ega infosüsteemide loomise vajadust.

4. Eelnõu kooskõla Euroopa Liidu õigusega

Eelnõu reguleerib Riigikogu parlamentaarse kontrolli teostamisega seotud siseriiklikku karistusõigust.

Eelnõuga kavandatav regulatsioon ei rakenda Euroopa Liidu õigust ega tulene Euroopa Liidu õigusaktist. Riigikogu uurimiskomisjonile teadvalt valeütluse andmise kriminaliseerimine kuulub Eesti riigi põhiseadusliku korralduse ja siseriikliku karistusõiguse valdkonda.

Eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

5. Seaduse jõustumine

Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral jõustub seadus üldises korras. Eraldi jõustumisnormi sätestamine ei ole vajalik.

Helir-Valdor Seeder

Isamaa fraktsiooni esimees